

Ревко Альона Миколаївна

Чернігівський національний технологічний
університет, м. Чернігів

ВПЛИВ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА ПРОЦЕСИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

В статті досліджено вплив заробітної плати на процеси капіталізації людського потенціалу як визначального фактора інноваційно-інвестиційного розвитку держави та її регіонів. Розглядаються основні соціально-економічні фактори репродукції людського потенціалу.

The article examines the impact of wages on the process of capitalizing human potential as determinants of innovation and investment development of the state and its regions. The main socio-economic factors reproduction of human potential.

На сучасному етапі розвитку держави людський потенціал стає основою національного багатства і найбільш цінним ресурсом будь-якого суспільства, оскільки головним критерієм соціально-економічних інновацій виступають досягнення в сфері розвитку людини та задоволення її потреб.

Заробітна плата залишається основним джерелом доходів та задоволення життєвих потреб більшості населення як регіонів, так і країни в цілому. Тому для нашого дослідження найбільш актуальним постає питання про розвиток основного елементу продуктивних сил – людини, а саме проблема капіталізації людського потенціалу та вплив на вказані процеси заробітної плати.

Дослідженню теоретико-методологічних аспектів цієї важливої наукової проблематики в контексті соціально-економічного розвитку регіонів присвячені наукові праці О. І. Амоши, В. П. Антонюка, В. В. Близнюк, М. П. Бутка, В. М. Гейця, Н. М. Дєєвої, Т. А. Заяць, Л. Л. Ковальської, А. М. Колота, В. І. Куценка, Е. М. Лібанової, О. В. Макарової, О. Ф. Новікової, В. В. Онікієнка та ін.

є визначення впливу заробітної плати на процеси
на рівні регіональних господарських систем.

Людський потенціал являється важливою характеристикою етапів становлення людини від «людини економічної», життя і діяльність якої визначається матеріальними потребами та інтересами, до «людини творчої», у якої, окрім матеріальних орієнтирів, з'являються інтелектуальні та духовні потреби, а праця стає внутрішньою необхідною компонентою [1, с. 150].

Людський потенціал регіонів, на нашу думку, слід визначити як максимальні можливості соціуму, сформовані на відповідній території в результаті системних вкладень у розвиток його продуктивної життєдіяльності.

В умовах утвердження інноваційної моделі розвитку та соціальної переорієнтації економічної політики, створення передумов для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі характерними ознаками регіональної моделі розвитку мають бути інноваційність і конкурентоспроможність. Формування і реалізація такої моделі залежить від людського потенціалу, а тому в епіцентрі регіонології має перебувати людина, з її розумом, волею, мотиваціями [2, с.58].

У відтворенні людського потенціалу визначальне значення мають соціально-економічні чинники, які визначають схильність населення до економічної діяльності та можливості її реалізації у суспільному виробництві, рівень життя і можливість задоволення основних потреб [3, с.253, 266].

Капіталізація людського потенціалу в економічній сфері відбувається у формі зайнятості робочої сили, що функціонує на ринку праці, який є одним із інститутів та елементів ринкової економіки [4, с.34]. Однак, на нашу думку, якщо людський потенціал працює не в фаховому напрямку, то його трансформація в людський капітал неможлива. Тільки фаховість використання людського потенціалу сприяє його капіталізації.

Як свідчить аналіз, соціально-економічна основа відтворення людського потенціалу в Україні начебто поліпшувалась (табл. 1). Зокрема, упродовж 2000-2012 рр. рівень зайнятості підвищувався, знижувався рівень безробіття. Це свідчить про ознаки перетворення людського потенціалу в людський капітал. Лише в 2010р. ці показники дещо погіршилися, але це було обумовлено кризою, оскільки в 2011-2012 роках ця

характер зрушень у структурі зайнятості, темпи і на базі інноваційно-інвестиційної моделі не дають підстав для позитивної оцінки трансформаційних зрушень у використанні людського потенціалу.

Провідним елементом відтворення людського потенціалу завжди є заробітна плата. Вона являється головним джерелом доходів для домогосподарств України та відіграє важливу роль у становленні не лише матеріальних орієнтирів людини, але й у вдосконаленні її освіти, духовних потреб, поліпшення рівня культури та інших складових. Незалежно від рівня добробуту домогосподарств саме заробітна плата значною мірою визначає обсяг коштів, якими вони можуть розпоряджатись.

Таблиця 1

Соціально-економічні складові капіталізації людського
потенціалу України у 2000-2012 рр.

	2000	2005	2010	2011	2012
1. Чисельність зайнятого населення, млн. чол.	20,18	20,68	20,27	20,32	20,35
2. Рівень зайнятості (у% до населення у віці 15-70 рр.)	55,8	57,7	58,5	59,2	59,7
3. Чисельність безробітного населення, млн. чол.	26,56	16,0	17,86	17,33	16,57
4. Рівень безробіття (у% до населення у віці 15-70 рр.)	11,6	7,2	8,1	7,9	7,5
5. Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн.	230,13	806,19	2239,18	2633,06	3025,62
6. Індекс реальної заробітної плати, % по відношенню до попереднього року	99,1	120,3	110,2	108,7	114,4

Джерело: складено за [5, с.118-121; 6, с. 180]

Не дивлячись на те, що протягом 2000-2012 рр. постійно зростала номінальна та реальна заробітна плата, однак населення країни має низьку купівельну спроможність, що

до збереження та відтворення людського потенціалу

для забезпечення людського розвитку та підвищення якісних параметрів людського капіталу найважливіше значення мають освітньо-кваліфікаційні чинники. Однак знання не визначають здатність населення до кваліфікованої зайнятості, оскільки вони мають доповнюватися уміннями, навичками. Якщо знання людини накопичуються в ході навчання, то вміння, навички набуваються в процесі праці. Таким чином, людський капітал – це не лише знання, але й уміння, навички, результат єдності навчання і виробничої діяльності в фаховому напрямку.

Тому недооцінка ролі виробництва в формуванні та нарощуванні людського капіталу призводить до соціально-економічної дестабілізації держави. На жаль, у нашій країні людський капітал розуміють як накопичення знань, освіченість людини, тобто чим краща система освіти, чим більше освічених людей, тим вагоміший людський капітал. Однак, хоча освіта насправді відіграє вирішальну роль у зростанні людського капіталу, проте неправильно обмежуватись одним, хоча й важливим, фактором, потрібно враховувати всі чинники і насамперед виробництво.

Досвід України підтверджує вищезазначене твердження. Довготривала економічна криза, багаторічний спад виробництва призвели до різкого скорочення робочих місць, збільшення безробіття. Висококваліфіковані кадри втрачали професійний рівень, були вимушені працювати за нижчою кваліфікацією або й зовсім не за фахом чи виїжджати за кордон у пошуках заробітку, що призвело до зниження реального людського капіталу країни [7, с. 395-396].

Таким чином, без використання людського потенціалу в фаховому напрямку неможливо ні збільшити людський капітал, ні реалізувати його економічно.

Отже, незважаючи на статистичне зростання добробуту, рівень життя населення України значно відстає від європейських та інших розвинених країн. Цим обумовлюються значно гірші умови для відтворення людського потенціалу в Україні, оскільки низький рівень заробітної плати і пов'язана з цим бідність працюючого населення країни стали основною перешкодою на шляху економічного розвитку.

ського потенціалу можлива за умов ефективної
вня населення, а саме таких показників, як: структура
доходів і витрат, величина середньої і мінімальної заробітної плати, підвищення
прожиткового мінімуму.

Література

1. Ревко А.М. Заробітна плата як інструмент інвестування в розвиток людського потенціалу регіонів України / А.М.Ревко // Актуальні проблеми розвитку суб'єктів господарювання в умовах інформатизації та глобалізації економіки : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, проведеної на базі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ. – Тернопіль : Крок, 2013. – С. 150-152.
2. Семів Л. Регіональна політика: людський вимір: Монографія / Л. К. Семів. Львів: «Львівська політехніка», 2004. 392 с.
3. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти : монографія / О. Ф. Новікова, О. І. Амоша, В. П. Антонюк та ін. – Донецьк : НАН України, Інститут економіки промисловості, 2012. – 534 с.
4. Бутко М.П., Задорожна С.М. Інституційні складові використання людського потенціалу в трансформаційний період України / М.П.Бутко, С.М.Задорожна // Регіональна економіка. – 2007. – № 2 – С. 38–39.
5. Економічна активність населення України 2012. Статистичний збірник / [відп. за вип. І.В.Сеник]. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 204с.
6. Праця України 2012. Статистичний збірник / [відп. за вип. І.В.Сеник]. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 321 с.
7. Чухно А.А. Твори : У 3 т. / НАН України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Наук. – дослід. фін. ін-т при М-ві фін. України. – К., 2006. – Т. 3 : Становлення еволюційної парадигми економічної теорії. – 2007. – 712 с.